

De la vocabular controlat la tezaur: schiță de proiect pentru domeniul științelor politice

Anca HAȚAPUC

***Résumé:** L'étude examine la possibilité de construire une liste d'autorité – matière (en roumain) pour le domaine des sciences humaines – plus précisément, le domaine des sciences politiques – à partir de la CDU.*

(Tezaur de descriptori – Științe politice; Clasificare zecimală universală)

PREZENTARE GENERALĂ

1. Motivație

Lucrarea se înscrie pe linia eforturilor întreprinse în bibliotecile universitare începând din 1995, când, în cadrul unei sesiuni de lucru a ABIR-ului, s-a stabilit necesitatea construirii unui tezaur de descriptori (cuvinte-cheie), instrument extrem de util în activitatea de indexare. Dacă în Occident indexarea prin cuvinte cheie exista de la sfârșitul secolului al XIX-lea, iar problemele legate de elaborarea și utilizarea vocabulelor controlate au fost îndelung examinate încă de la sfârșitul anilor '60 ai secolului trecut, la noi discuțiile pe aceste teme au devenit consistente odată cu introducerea în câteva mari biblioteci universitare a sistemelor de lucru informatizate.

Problema construirii unui tezaur s-a pus și din dorința de a oferi beneficiarilor un instrument performant, capabil să mărească posibilitățile de regăsire a informației. Biblioteca nu se constituie doar ca înmagazinatoare de date, scopul ei fiind astăzi, mai mult ca oricând, acela de a valorifica și transmite informația; cu alte cuvinte, de a furniza solicitanților date precise în cel mai scurt timp. Acest lucru a fost posibil odată cu apariția calculatorului în bibliotecă. Datorită capacității uriașe de înmagazinare și a vitezei superioare în regăsirea informației, utilizarea calculatorului are ca rezultate imediate economisirea timpului destinat investigării și a spațiului de lectură - informațiile pot fi puse oriunde și oricând (simultan) la dispoziția utilizatorilor. În plus, folosirea unor softuri integrate de bibliotecă oferă posibilitatea cercetării informației concomitent, prin mai multe puncte de acces - căutare combinată (ex.: după titlu și cuvânt cheie; după autor, cuvânt din titlu și ediție etc.).

Plecând de la ceea ce oferă CZU și folosind metoda inductivă de alcătuire a unui vocabular controlat - indexarea unui număr cât mai mare de documente cu descriptori construiți prin raportare la conținutul acestora și respectând normele metodologice -, avem în vedere acoperirea ariei de cercetare - domeniul politicii, în cazul de care ne ocupăm - în scopul regăsirii informației cât mai eficient, mai precis și mai rapid.

2. Ipoteze de lucru

- Dacă sunt urmărite diviziunile existente în tabelele CZU, munca este oarecum simplificată, permițând sesizarea minusurilor și plusurilor acestei ierarhizări, realizarea corecțiilor, completărilor, actualizărilor.
- O permanentă raportare la instrumentele de lucru specifice asigură o bază solidă cercetării. Avem în vedere atât normele metodologice, regulile din domeniul indexării și, în egală măsură, documentele primare, secundare din domeniul științelor sociale (dicționare, enciclopedii, tratate, rapoarte de cercetare etc). În măsura în care sunt urmate îndeaproape, cu consecvență, în măsura în care este asigurată și colaborarea cu specialiștii, rezultatele cercetării vor avea un suport științific solid.
- Vocabularul controlat va fi relevant dacă descriptorii vor fi aleși într-un mod cât mai apropiat de nevoile utilizatorilor.

- Dacă tezaurul este bine construit, utilizatorii vor avea informații exhaustive.
- Raportarea la tezaurele existente determină posibilitatea verificării și completării tezaurului construit.

3. Metodologie

A. Investigarea științifică a domeniului biblioteconomic

Procesul de constituire a tezaurului se desfășoară conform unor standarde internaționale și naționale.

STANDARDE INTERNAȚIONALE

1. **ISO 2788: Guidelines for the establishment and development of monolingual thesauri**, 2-nd ed. Geneva: ISO, 198.
2. **ISO 5964: Guidelines for the establishment and development of multilingual thesauri**. Geneva: ISO, 1985.

STANDARDE ROMÂNEȘTI

1. **STAS 12598-87: Metode de analiză a documentelor, de determinare a conținutului lor și de selectare a termenilor de indexare**. București: INID, 1987
2. **STAS 10711-89: Reguli generale pentru elaborarea și dezvoltarea tezaurelor monolingve**. București: INID, 1989

TEZAURE EXISTENTE

1. **LCSH: Library of Congress Subject Headings**, 22nd edition. Washington D.C.: Cataloging Distribution Service, 1999
2. **RAMEAU: Repertoire D’Autorite-Matiere Encyclopedique et Alphabetique Unifie**. Montpellier: Agence bibliographique de l’Enseignement superior, 1995

LUCRĂRI DE SPECIALITATE

1. BLANC-MONTMAYEUR Martin & DANSET Françoise, **Choix de vedettes matieres a l’intention des bibliotheques**. Paris: Editions du cercle de la librairie, 1987
2. **Guide d’indexation RAMEAU**: Paris: CNCIM, 1991
3. **Subject Cataloging Manual: Subject Headings**, 5th edition. Washington, D.C.: Cataloging Distribution Service, 1996
4. Aitchison, Jean; Gilchrist, Alan. **Thesaurus construction: a practical manual**. 2nd ed. London: Aslib, 1987
5. Riesthuis, G.; Bliedung, S. **Thesaurification of UDC: tools for knowledge organization and the human interface**. Ed. by Fugmann Robert. Frankfurt/Main: Indeks Verlag
6. **Universal Decimal Classification**. International Medium Editium. Edition 2., 1993
7. **Extensions and Corrections to the UDC**. FID, Haga, 1980/1994

În afara acestor materiale am avut în vedere fasciculele de tezaur construite în bibliotecile din România: multilingv pentru clasa 8 (Victoria Frâncu - BCU București) și monolingve pentru 02 (Constanța Dumitrescu - BCU București), 1 (Elena Drăgoi - BCU București), 2 (Monica Achiri - BCU București), 57/59 (Liliana Popescu – BCU București), 634/635 (BU Craiova, IEFS București), 793/799 (Nadia Cristescu, Marilena Stroie) cu structura realizată în conformitate cu CZU, precum și studiile publicate pe această temă – prea puține, din păcate – în revistele de specialitate.

B. Investigația științifică a domeniului științelor sociale

Dicționarelor, enciclopediilor, tratatelor indispensabile pentru clarificări conceptuale li se adaugă nenumărate lucrări de referință în domeniu. Un rol important l-a avut și specializarea în domeniul științelor politice, precum și activitatea de indexare a documentelor din aceeași sferă a cunoașterii.

C. Modalități de construire a unui tezaur

1. Introducând termenii unui domeniu într-o structură de tezaur.

Inconvenient major: construirea structurii.

Apar probleme în special în privința construirii unei structuri în câmpul științelor umaniste. Realizarea unui tezaur de concepte pentru o limbă naturală sau pentru limbajul de specialitate al unei discipline umaniste (ex.: științe sociale, lingvistică) este o sarcină dificilă, pentru că fondul de concepte este foarte extins, iar nuanțele unui termen depind de context, prezintă diferențe vagi și evoluează în timp. În cazul limbajului specific al științelor exacte sau tehnice, lucrurile sunt mai simple: utilizând concepte mai clar

delimitate, create de specialiștii în domeniu, definite de către aceștia, analiza lor semantică e mai puțin dificilă.

2. Pornind de la o structură deja constituită, preluând și prelucrând termenii, scutind astfel un volum uriaș de muncă.
3. Traducerea unui tezaur existent (ex.: LCSH, RAMEAU, MESH, RVM).
 - Inconveniente de ordin lingvistic:
 - dificultăți de traducere a unor termeni sau sintagme
 - ex.: Femmes dans le developement (RAMEAU)
 - Femmes sauvages (RAMEAU)
 - Laissez-faire - Addresses, essays, lectures (LCSH)
 - Early works to 1800 (LCSH);
 - modul diferit de a interpreta și de a surprinde în structura de descriptori unele concepte, precum și legăturile dintre acestea
 - ex.: Voința generală (RAMEAU) → Tirania majorității (termen consacrat în literatura de specialitate).

I. CZU: PUNCT DE PLECARE ÎN CONSTRUIREA UNUI TEZAUR

Renunțându-se la ideea traducerii unui tezaur deja constituit, în bibliotecile din România s-a optat pentru a doua variantă - construirea acestuia prin raportare la Clasificarea Zecimală Universală.

Cel mai răspândit sistem de clasificare ierarhizată, CZU este derivată din clasificarea zecimală propusă în 1876 de Melvyn Dewey, perfecționată, completată și dezvoltată în decurs de un secol. În 1895, Institutul Internațional de Bibliografie dădea curs solicitării lui Pierre Otlet și Henri de La Fontaine de a alcătui un index general de clasificare. Acordul Institutului cu M. Dewey are ca rezultat dezvoltarea și publicarea, în 1907, în limba franceză, a primei ediții internaționale. După un an, bibliologul Alexandru Sadi-Ionescu va utiliza acest sistem pentru clasificarea periodicelor la Biblioteca Academiei Române, iar din 1915 îl aplică la indexarea cărților.

Sistem tradițional de organizare a cunoștințelor, CZU a făcut obiectul a numeroase cercetări în vederea stabilirii posibilităților sale de teaurizare. În 1969, Federația Internațională de Documentare (FID) studia deja compatibilitatea CZU cu alte limbaje de indexare, analizând posibilitatea utilizării complementare a indicilor CZU cu termenii tezaurelor sau cu listele de descriptori, cu clasificările specializate corespunzătoare diferitelor domenii. Concordanța și combinația CZU - tezaur și posibilitatea utilizării CZU ca limbaj coordonat de indexare au fost supuse discuției la un simpozion internațional în 1971. În același an, la Roma, se susținea ideea că limbajul combinat CZU - tezaur este cel prin care se va putea concretiza compatibilitatea în cadrul sistemelor naționale de informare documentară. Douăzeci de ani mai târziu, Riesthuis și Bliedung au experimentat clasa 314-Demografie (Riesthuis & Bliedung, 1991), iar Nancy J. Williamson a stabilit posibilitățile de restructurare a clasei 61-Medicină, în variantă fațetată.

“Din punct de vedere istoric, Clasificarea Zecimală Universală a reprezentat probabil cea mai democratică clasificare în ceea ce privește abordarea revizuirilor tuturor clasificărilor generale”¹.

I.1. Avantajele folosirii schemei CZU în construirea unui tezaur

1. cod internațional care reprezintă ”tabla de materii a tablelor de materii”²;
2. cuprinde toate domeniile cunoașterii;
3. notații fațetate și bine definite;
4. utilizarea unui limbaj convențional care determină:
 - grad mare de sintetizare a cunoștințelor
 - universalitate - ansamblu structurat de informații
 - posibilități de comunicare neîngrădite de bariere lingvistice
 - flexibilitate - prin ierarhizări zecimale și capacitate mare de absorbție a sistemului³
 - permite transformarea combinațiilor numerice în cuvinte din limbajul natural și construirea, plecând de la acesta, a descriptorilor (cuvinte-cheie);
5. oferă posibilitatea clasificării unui număr nelimitat de documente cu orice grad de detaliere;

¹ MCILWAINE, I.C., **Scheme de clasificare: consultarea cu utilizatorii și colaborarea dintre editorii de clasificări**, în: Biblos, Nr. 8, pp. 12-17

² NICULESCU, Zenovia, **Limbaje de indexare cu structura ierarhica**, Bucuresti, ABBPR, 2000, p. 42

³ *Ibidem*

6. posibilitatea tratării subiectelor din mai multe puncte de vedere datorită bogăției de indici: peste 120.000 de indici principali, sistem dezvoltat al indicilor auxiliari comuni analitici și de relație;
7. index alfabetic foarte bogat;
8. clasificare aplicată în peste 10000 de biblioteci și unități documentare;
9. complementar limbajelor formalizate (de tipul tezaurului).

Sistem universal unic care permite caracterizarea suficient de completă a conținutului documentelor, asigurând regăsirea operativă a informațiilor, CZU este în permanență actualizată.

Din 1996-1997 s-a instituit o colaborare periodică între editorii diferitelor scheme generale de clasificare: CZU (Clasificarea Zecimală Universală), DDC (Clasificarea Zecimală Dewey), LCC (Clasificarea Bibliotecii Congresului), BC2 (Clasificarea Bibliografică Bliss). Forumurile, rezultat al eforturilor organismelor internaționale (IFLA, FID/CR), au ca scop schimbul de idei pentru discuții asupra dezvoltării proiectelor de cercetare. Rezultatele acestor cooperări vizează dezvoltarea unor proiecte comune: CZU/Dewey pentru clasa 004-Informatică; restructurarea clasei H din BC2 într-o clasă nouă pentru medicină, 61 în CZU. Această deschidere și dorința de actualizare a schemelor de clasificare se materializează, în cazul CZU, în apariția, din 1975, a edițiilor anuale **Extensions and Corrections to the UDC** (rezultat al colaborării membrilor Consorțiului CZU, experților CZU și utilizatorilor (bibliotecari indexatori, specialiști din centrele de informare și documentare).

În prezent clasificările universale sunt mai necesare ca oricând, stând la baza clasificărilor speciale și a tezaurilor care includ termeni asociați; ele reprezintă un limbaj intermediar între unul sau mai multe sisteme de regăsire a informațiilor.

Prin edițiile sale succesive, traduse în mai mult de douăzeci de limbi, CZU reprezintă ea însăși “cel mai mare tezaur de termeni multilingv universal”. În cadrul acestuia, orice noțiune exprimată într-o anumită limbă se suprapune noțiunii respective exprimată în orice altă limbă, prin indicele CZU corespunzător, având avantajul caracterului universal al cifrelor arabe, înlăturându-se astfel dificultatea rezolvării echivalenței termenilor.

Avantajele pe care le oferă acest sistem de clasificare coroborate cu faptul că cea mai mare parte a bibliotecilor din România folosesc CZU au determinat alegerea sa ca punct de plecare în construirea unui tezaur. Din dorința realizării cât mai rapide a acestuia, s-a stabilit ca de proiect să se ocupe specialiștii indexatori din câteva biblioteci universitare (împărțindu-se astfel clasele și subclassele). În mai puțin de doi ani și-au manifestat disponibilitatea de a participa la realizarea acestei lucrări 18 biblioteci universitare, CIMEC (Institutul de Memorie Culturală), INID (Institutul Național de Informare și Documentare) și Biblioteca Națională a României.

I. 2. Dificultăți în procesul de construire a unui tezaur

În bibliotecile din România entuziasmul inițial s-a temperat o dată cu începerea lucrului efectiv. De regulă, lucrările de o asemenea anvergură necesită o foarte bună organizare, coordonare, pregătire de specialitate. Cei care au inițiat această muncă de pionierat au evidențiat câteva dificultăți:

- responsabilitatea pe care trebuie să și-o asume indexatorul pentru a acoperi lacunele numeroase din tabelele de clasificare. **Extensions and Corrections to the UDC** nu reușesc să acopere golurile rămase, să evidențieze evoluțiile înregistrate în câmpul cunoașterii. Există, de asemenea, nenumărate exemple de tipuri de relații între diverse domenii, care nu pot fi prinse decât forțat, arbitrar, în schema de clasificare;
- volumul uriaș de muncă care presupune sacrificarea timpului liber fără să existe o compensație reală a acestui efort. Nefiind o activitate oficial coordonată și susținută, colaborarea lasă de multe ori de dorit;
- o anumită rigiditate a structurii ierarhice a CZU;
- lipsa specialiștilor. Ideală ar fi o bună colaborare cu specialiștii (cadre universitare - în cazul bibliotecilor universitare). De cele mai multe ori însă, această conlucrare există doar la nivel teoretic.

Dincolo de dificultățile amintite, au fost publicate până în prezent fascicule de tezaure pentru clasele 02, 1, 2, 57/59, 634/635, 793/799. Gerhard J.A. Riesthuis (Universitatea din Amsterdam) reclama modul foarte diferit în care au fost realizate aceste lucrări: ”Realizatorii tezaurilor nu au avut un punct de vedere comun nici asupra modului de construire a unui tezaur bazat pe clasificare, nici asupra vreunui tezaur în general. Lipsa unității punctului de vedere afectează utilizarea tezaurului pentru căutarea pe subiecte, în catalogul unic”⁴. Autorul îl citează pe Robert Fugmann: ”Realizarea unei căutări exhaustive de documente pe

⁴ RIESTHUIS, G.J.A., **Construirea tezaurului pe baza CZU - o încercare de stabilire a regulilor**, în: Revista Bibliotecii Naționale a României, Anul 6, Nr.1, 2000, p. 51

un subiect dat depinde de gradul de prevedere a modalităților de exprimare ale unui concept și de relaționarea conceptelor în fișierul de căutare”⁵.

Problema e la fel de greu de rezolvat, ca și cea a constituirii unui Catalog Național Partajat. Mai mult chiar decât în acest caz, în indexare un minimum de subiectivitate în interpretare este inerent. Construirea unui tezaur (valabil la nivel național) ar presupune în cazul indexării pe subiecte existența unui consens în rețeaua de biblioteci. În România acest lucru e cu atât mai dificil cu cât:

- “rețeaua” de biblioteci e foarte mică;
- în cazul marilor biblioteci informatizate apare problema utilizării unor pachete de programe diferite (TINLIB, VUBIS, ALEPH, ISIS). Ar fi preferabilă adoptarea, pretutindeni, a unui format de lucru în conformitate cu standardele internaționale (UNIMARC, MARC 21);
- sistemul de comunicații e destul de slab. Ar trebui să existe în permanență conexiunea prin Internet; insuficienta cooperare între biblioteci. Studiind problema consensului între indexatori, Lawrence Leonard a constatat două “legități specifice catalogării Shera, care însă se aplică atât în catalogarea pe subiecte, cât și la așa-zisa catalogare formală”:

1. ”nici un catalogator nu va accepta concepția altuia” și

2. “nici un catalogator nu va mai adera la propria sa concepție șase luni mai târziu”⁶.

Autoarea subliniază oportunitatea existenței unui serviciu centralizat. Informația de bază, în acest caz, ar fi transmisă indexatorilor prin manuale regulament, liste de termeni, împreună cu termenii de autoritate, iar schimbările ar fi evidențiate printr-un buletin de informare, prin programul de formare permanentă, prin e-mail. Aceste idei țin mai mult de simplul deziderat decât de realitate.

Că e posibilă realizarea tezaurelor ne-o dovedesc cele deja existente la nivel internațional. Fasciculele de tezaur construite la noi, urmând structura CZU, reprezintă un prim pas în această direcție. Teoretic, lucrurile sunt simple și par ușor de realizat, o dată respectate staturile și lucrările de specialitate. Practic, lucrurile sunt ceva mai complicate.

I. 3. Politica, știința politică

Inclusă în clasa 3 a științelor sociale a CZU, subclasa 32 vizează politica și știința politică. Nici politica, nici știința politică nu se bucură de o identitate precisă și incontestabilă. Politica apare deopotrivă ca acțiune, idee și instituție, iar știința politică se prezintă uneori ca filosofie, alteori ca istorie și doar uneori ca știință pozitivă.

Literatura de specialitate subliniază cu pregnanță diferența dintre **politică** (fr. - **la politique**) și **politic** (fr. - **le politique**). Primul termen desemnează activități vizând cucerirea sau exercitarea puterii într-o comunitate determinată, iar politicul se referă la “un obiect de studiu”. Terminologia engleză instituie, la rândul ei, distincția între **politics** și **policy**. **Politics** trimite la arta, știința guvernării, precum și la utilizarea coercitivă a puterii sociale (se impune ideea de competiție / lupta pentru cucerirea puterii), iar **policy** desemnează administrarea prudentă a unui domeniu determinat al vieții publice, gestionarea afacerilor statului. Un alt termen, **polity**, semnifică societatea organizată (chiar și statul), condiție de ordine civilă (pentru a o distinge de starea de natură) și forma sau procesul guvernării civile.⁷

În general, distincția între activitatea practică pe care o presupune politica și cunoașterea teoretică a acestei activități (câmpul științei politice), deși perfect validă, prezentată ca atare în dicționare și enciclopedii, își pierde consistența în practică, menținându-se o permanentă confuzie și chiar o declarată sinonimie între termeni.

Asemeni altor clase din domeniul științelor umaniste, cea a științei politice pune nenumărate probleme în momentul organizării termenilor specifici într-o structură de tezaur. Trimiterile explicite ce apar aici vizează cu deosebire domeniul mai larg al clasei 3 și, tangențial, clasele 0 (061.23 – *Organizații cu caracter politic, ideologic*), 1 (172 – *Morala socială*) 2 – *Religie* și 6 (659.4 – *Acțiuni asupra opiniei... Relații publice*).

Legătura politicii cu morala este surprinsă în Tabelele CZU, 32 făcând trimitere la 172 - *Morala socială*. Latura negativă a acestei relații este surprinsă și în cadrul clasei 32 la 324 - *Frauda electorală*.

⁵ *Ibidem*

⁶ MERRIN, G., **L'indexation matiere**, în: Revista de referate în bibliologie, Anul 24, Nr. 4, 1988, p. 4

⁷ Pentru clarificări pot fi consultate lucrările: CARPINSCHI, A., BOCANCEA, C., **Știința politicului: Tratat**, vol. 1, Iași, Editura Universității ”Al. I. Cuza”, 1998; KARPINSKI, Jacob, **ABC-ul democrației**, București, Editura Humanitas, 1993; PREDA, Cristian, **Politici și instituții politice**, București, Editura Trei, 2002

Corupție, 322 - Relația între Biserică și Stat cu trimitere la 172.3 - Stat și religie. Intoleranță. Persecuții., 327.36 - Mișcări pentru stabilirea și menținerea păcii între popoare., cu trimitere la 172.4 - Morala internațională. Război și pace. Pacifism. Violență și nonviolență. Internaționalism.

În cadrul științelor sociale, relațiile cele mai complexe stabilite de clasa 32 urmăresc în special dreptul internațional (clasa 341) și dreptul public, dreptul constituțional și dreptul administrativ (clasa 342). În realitate, legăturile constituite sunt incomparabil mai numeroase și, uneori, extrem de greu de prins într-o clasificare. Politica a devenit prezentă la toate nivelurile. Orice individ este, în ultimă instanță, un actor politic, conștient sau nu, prin intermediul căruia ea se infiltrează pe toate palierele cunoașterii. Nu avem în vedere neapărat politizarea, nici activismul politic, ci faptul că, trăind într-o societate, indivizii sunt involuntar prinși, tributari anumitor paradigme dominante în momentul respectiv ce prind consistență și se manifestă (uneori latent) în domenii aparent apolitice: artă, sport, învățământ etc.

Domeniul politicii e indisolubil legat astăzi de cele ale sociologiei, psihologiei sociale, artei militare, istoriei, de economie, de drept, de antropologie. Există curente dominante în ultimii ani în filosofia politică de a interpreta politic în cheie economică, prin prisma dreptului etc. Contribuțiile marilor filosofi în câmpul teoriei politice sunt remarcabile. Toate acestea, și multe altele demonstrează complexitatea domeniului, cerința imperioasă de a apela la specialiști pentru clarificări conceptuale și nu numai. În general, întreg domeniul științelor sociale pune probleme de clasificare.⁸

II. INDEXARE. VOCABULAR CONTROLAT. TEZAU

II.1. Fluxul informațional în indexarea coordonată

Există astăzi o mare varietate și un volum imens de informație, dar problema regăsirii informației relevante nu a fost încă soluționată. Mult timp accesul sistematic a fost, dacă nu singurul, cel puțin sistemul dominant de căutare documentară. Logic, metodic, dând și informații despre subiecte corelate, este deosebit de potrivit pentru a prezenta subiecte în contextul lor ierarhic. Are avantajul de a prelucra și înmagazina informațiile cu un efort mic și costuri reduse. Probleme apar la regăsire, întrucât presupune un consum ridicat de timp și eforturi substanțiale.

Pe lângă clasificare există și un alt mijloc de acces la informație într-o bibliotecă: *indexarea prin utilizarea unei liste de descriptori de subiect*, cu termeni controlați și referințe simple și încrucișate. Descriptorii de subiect oferă o metodă alfabetică pentru definirea/regăsirea conceptelor acestor documente, adăugând astfel o altă dimensiune aranjamentului liniar caracteristic clasificării. Caracteristic sistemelor moderne, accesul specific la informație este extrem de eficient în privința regăsirii, presupunând că efortul este minim. Pe de altă parte, necesită efort și costuri substanțiale, un personal specializat - în domeniul de care se ocupă sistemul respectiv - pentru prelucrarea și înmagazinarea informațiilor.

Charles Cutter, care a elaborat sistemul pe subiect folosit în SUA - Vedetele de Subiect ale Bibliotecii Congresului -, consideră că biblioteca servește omului obișnuit, omului de pe stradă în egală măsură ca și erudiților. În timp ce aceștia din urmă sunt obișnuiți cu categoriile taxonomice existente în cataloagele sistematice, “omul metodic” - utilizatorul mediu al bibliotecii - are nevoie de acces direct.

În SUA accesul alfabetic care are la bază un limbaj alcătuit din vedete- subiect a fost introdus la sfârșitul secolului trecut. El era numit “psihologic”, în raport cu accesul sistematic, “logic”. Limbaj formalizat, el a fost introdus pentru a asigura o mai bună corelare între caracterizarea conținutului informațional și cererile de informare. Acest tip de lexic conceput de Calvin Mooers presupune indexarea la nivel de concept (există și indexarea la nivel de cuvânt – “uniterm”) și constă dintr-un vocabular alcătuit din termeni formați din unul sau mai multe cuvinte numiți descriptori.

Utilizarea unui lexic controlat în cadrul indexării coordonate constituie indexarea coordonată controlată.

Vocabularul controlat este o listă de cuvinte aranjate alfabetic, care cuprinde termeni de indexare selectați și prelucrați din punct de vedere semantic și morfologic (descriptori) și simboluri indicând relațiile generice, logice și semantice ale acestora.

Alcătuirea vocabularului normalizat include trei etape principale:

1. Vocabularul brut se întocmește fie pe cale deductivă – prin colectarea listelor de termeni existenți în domeniul de specialitate (din lexicoane, enciclopedii, dicționare etc.), fie pe cale inductivă – prin indexarea unui număr mare de documente cu cuvinte cheie extrase din conținutul documentului (metodă folosită de către INID în realizarea Tezaurului politematic).
2. Vocabularul controlat - alcătuit din vocabularul brut prelucrat în mai multe etape:

⁸ NICULESCU, Zenovia, op. cit., pp. 160-161

- a) selectarea termenilor după frecvența relativă la apariție - se elimină termenii cu frecvențe prea mici, care pot fi prea specifici, ca și cei cu frecvențe prea mari, fiind prea generali;
 - b) se rezolvă probleme semantice prin analiza sinonimelor și omonimelor. Confuziile ce s-ar putea datora omonimiei și polisemiei se înlătură precizând înțelesul fiecăreia din completări;
 - c) se rezolvă problemele morfologice legate de forma în care se introduc termenii în vocabular. Se utilizează de preferință substantivele, evitându-se verbele și adjectivele.
3. **Tezaurul de termeni** - se definește ca o listă normalizată de descriptori (cuvinte cheie selectate prin eliminarea sinonimiei, polisemiei, omonimiei) și simboluri ordonate alfabetic, indicând relațiile generice, logice și semantice ale acestora. Lista normalizată a descriptorilor poate fi ordonată și după clasele tematice ale disciplinei sau grupului de discipline pentru care e alcătuit tezaurul. El constituie instrumentul de lucru folosit astăzi în indexarea coordonată a documentelor. Un tezaur cuprinde în general termeni aranjați alfabetic și are cinci feluri de trimiteri încrucișate la termeni făcând parte din următoarele categorii: sinonime acceptate, sinonime înlăturate, termeni generici, termeni specifici, termeni asociați. La baza alcătuirii unui tezaur se găsește vocabularul controlat. Recent s-a propus elaborarea unui nou instrument de control al vocabularului - *classaurus* -, care încorporează atât scheme de clasificare, cât și tezaure.

Accesul specific la informație (prin vedete de subiect) este considerat avantajos în măsura în care universul cunoașterii s-a extins exponențial. În fapt, multe schimbări în limbajul accesului pe subiect au avut loc din cauza nevoii unei mai mari precizii în regăsire.

II.2. Avantajele utilizării descriptorilor de subiect

În lucrarea **Classified Catalog**, J.H. Shera și M.E. Egan enumeră o serie de motivații pentru utilizarea descriptorilor de subiect⁹:

1. de a asigura accesul după subiect la toate publicațiile relevante;
2. de a asigura accesul pe subiect la documente după toate principiile organizării subiectului;
3. de a aduna referințele pentru documentele care tratează substanțial același subiect, fără să se țină cont de diferențe de terminologie (care pot surveni datorită diferențelor de limbă), diferențe între specialiștii care prelucrează documentele după subiect sau diferențe care apar în urma schimbărilor de concepte sau disciplinei însăși;
4. de a releva afilierii între domenii, după subiect, afilierii ce pot să depindă de similitudini în cadrul domeniului studiat, de metodă sau de punct de vedere etc.;
5. de a furniza intrare pentru orice domeniu de cunoștințe, la orice nivel de analiză, de la cel mai general la cel mai specific;
6. de a permite căutarea pentru orice categorie de cititori, specializați sau nespecializați;
7. de a furniza o descriere formală a conținutului subiectului, a oricărei unități bibliografice, cu termenul cel mai precis și mai specific posibil, indiferent că descrierea este sub forma unui cuvânt, expresii sau sub forma unui simbol;
8. de a furniza beneficiarului mijloace pentru a face o selecție din toate documentele, din orice categorie particulară, conform oricărui set de criterii ales de către acesta (ex.: cel mai recent, cel mai precis, cel mai simplu etc.).

În comparație cu un limbaj de clasificare, utilizarea descriptorilor de subiect are drept avantaje: caracterul direct al accesului, specificitatea, interdisciplinaritatea accesului.

II.3. Liste de descriptori

Prima listă de descriptori a apărut în 1897, elaborată de către bibliotecarii de la Library of Congress - SUA. În 1999 a apărut a 22-a ediție a **LCSH (Library of Congress Subject Headings)**. Lista de descriptori creată pe parcursul indexării documentelor, LCSH reflectă tipurile de descrieri ale mai multor indexatori.

Descriptorii LCSH sunt construiți în mai multe moduri. Există termeni formați dintr-un singur substantiv și alții constituiți din expresii complexe, toate însă supuse condițiilor terminologiei mereu în schimbare din diferite domenii ale cunoașterii umane, toate ascultând de aceleași cerințe: intrare specifică, evitarea sinonimelor și trimiteri controlate. În mod regulat se editează suplimente trimestriale care anunță

⁹ SHERA, EGAN, **The Casified Catalog**, Chicago, American Library Association, 1956, Apud: WYNAR, B., **Introduction to cataloging and classification**, 7 th edition. Colorado, Libraries Unlimited Inc., 1985, p. 448

schimbările survenite, incluzând termenii anulați, noii termeni adăugați și revizuirile. Tezaurul poate fi găsit și pe alte suporturi (microfilm, microfîșă).

Deși a fost dezvoltat să ofere acces după subiect în colecțiile Bibliotecii Congresului, LCSH a servit drept model și pentru alte liste de descriptori. Biblioteca Universității Laval din Quebec (Canada) l-a tradus și adaptat, constituind **RVM (Repertoire de vedettes matiere)**. La rîndu-i, Biblioteca Națională a Franței a tradus varianta canadiană și a adaptat-o cerințelor sale într-un tezaur numit **RAMEAU (Repertoire d’Autorite-Matiere Encyclopedique et Alphabetique Unifie)**. Versiunii preluate din **RVM** i s-au adăugat un anumit număr de vedete transferate din lista de autoritate a Bibliotecii Publice de Informații, ea însăși constituită după **RVM**, precum și descriptori subiecte comune propuse prin rețeaua de utilizatori și validate de bibliotecari specialiști. Tezaurul conține vocabularul, iar în note indicații ce permit construirea de descriptori într-un fișier bibliografic. Nu conține toate combinațiile ce pot fi întâlnite într-un astfel de fișier și nici nume proprii - nume de persoane, nume de colectivități, denumiri geografice -, titluri (anonime, uniforme, publicații în serie).

The **SEARS List of Subject Headings** - constituită în 1923 este utilizată în SUA în bibliotecile publice mici și în bibliotecile școlare. Și această listă urmează două principii de alocare a descriptorilor: intrare specifică și descriptor unic.

PRECIS - sistem de indexare bazat pe conceptul de vocabular deschis: termenii pot fi admiși în listă oricând, pe măsură ce apar în literatura domeniului respectiv. O dată admis un termen, relațiile sale cu ceilalți termeni sunt tratate sintactic și morfologic.

II.4. Principii de alcătuire a unei liste de descriptori

Practica modernă a utilizării descriptorilor de subiect își are originea în lucrarea lui Charles A. Cutter - **Rules for a Dictionary Catalog**. Aceste reguli stau la baza a două importante liste de descriptori din SUA – **LCSH (Library of Congress Subject Headings)** și **SEARS List of Subject Headings**. Lucrarea lui Cutter a fost dezvoltată și rafinată de către specialiști, constituindu-se astfel o serie de principii orientative în alegerea termenilor care pot să apară într-o listă.

1. *Beneficiarul pe primul plan*. Descriptorul creat trebuie să fie acela pe care se presupune că îl va căuta beneficiarul în catalog, cel care este justificat și impus în literatura de specialitate. Mutațiile permanente în domeniul cunoașterii impun actualizarea continuă a descriptorilor.
2. *Unitate*. Un catalog pe subiecte trebuie să adune la un loc, sub un descriptor, toate documentele care tratează în principal sau exclusiv un anumit subiect, indiferent de termenii asociați cărții de către autorii ei. Trebuie utilizat un termen care nu este ambiguu și care să nu creeze confuzii cu alți descriptori din catalog.
3. *Uzanța*. Descriptorul ales trebuie să reprezinte uzanța comună. Preferința pentru un termen sau altul (comun sau științific) ține de situație (de specificul bibliotecii).
4. *Specialitate*. Descriptorul trebuie să fie la fel de general sau de specific, pe cât de general sau specific e subiectul ce urmează a fi descris. Este mai corect să se utilizeze doi termeni specifici pentru a acoperi un subiect decât un termen general (simplifică regăsirea asigurând accesul punctual la informație).

II.5. Alegerea descriptorilor de subiect

Cutter sugerează un set de preferințe în selectarea termenilor:

Ex.: În situația în care avem mai mulți termeni echivalenți:

1. *Termenul cel mai familiar unei categorii cât mai mari de beneficiari*. E vizată aici diferența dintre bibliotecă. În cazul unei biblioteci de cercetare vor fi favorizați termenii de specialitate.

Ex.: N.B.C.

V

Apărare nucleară, biologică, chimică

În cazul unei biblioteci publice vor fi folosiți termeni comuni:

Ex.: APĂRARE NUCLEARĂ
APĂRARE BIOLOGICĂ
APĂRARE CHIMICĂ

V

N.B.C.

2. *Termenul cel mai utilizat în alte cataloage*. Dacă beneficiarii frecventează mai multe biblioteci este mai simplu pentru ei ca terminologia să fie aceeași peste tot, chiar standardizată.
3. *Termenul care are cele mai puține sensuri* - pentru a evita, pe cât posibil, ambiguitatea.
4. *Termenul care aduce subiectul în proximitatea altor subiecte relaționate*.

5. Pe lângă listele de descriptori propriu-zise, bibliotecile pot utiliza *descriptori in-house* (descriptori creați și utilizați în biblioteca respectivă conform unor convenții locale și care pot contribui la întregirea descrierii unui document).

II.6. Structura unei liste de descriptori

Indexarea pune problema comunicării: în măsura în care se vrea foarte specifică și precisă, ea necesită un set de termeni care să se potrivească, pe cât posibil, cu termenii pe care îi pot utiliza la un moment dat beneficiarii. E.J. Coates avertizează: ”This would be fairly simple to achieve if there were an uncomplicated, one-to-one relationship between concepts and words : that is to say, if there were a single word corresponding to each separate concept and a single concept corresponding to each separate word. In fact, we have on the one hand concepts that can be rendered by any one of a number of words, and on the other hand, concepts for which no single word equivalent exists in the natural language”¹⁰.

Scopul unui vocabular controlat, în speță al unui tezaur, e acela de a corecta unele imprecizii întreținute în limbajul natural. O relație univocă, un izomorfism între cuvinte și lucruri nu există decât în limbajele artificiale. În orice limbaj natural există sinonime (cuvinte diferite cu același înțeles), omonime (același cuvânt cu mai multe înțelesuri). Consecința este o încrucișare de planuri cu funcții multiple și o singură funcție între cuvinte și înțelesurile lor.

În alcătuirea unui vocabular controlat se urmărește sistematizarea limbajului natural, ordonarea sa, epurarea de sinonime și omonime care pot produce eșecuri atunci când se încearcă regăsirea informației.

II.6.1. DESCRIPTORI PRINCIPALI

Sunt utilizați în descrierea unui subiect sau a mai multor subiecte dintr-un document.

Descriptorul principal poate fi:

1. entitate concretă: - obiect sau părți ale acestuia
 - materiale
2. entitate abstractă: - acțiune sau eveniment
 - disciplină sau știință
 - unități de măsură
 - proprietăți ale obiectelor, materialelor, acțiunilor
3. entitate individuală sau clasă cu un singur element.

II.6.1.1. Forma descriptorilor

Descriptorul principal poate fi :

III.6.1.1.1. **Substantiv**: conceptele se utilizează în forma de singular, iar obiectele în forma de plural.

În indexare descriptorii pot fi folosiți fie de sine stătători, fie urmați de un determinant.

Descriptori compuși:

1. substantiv determinat de un adjectiv

Ex.:	CZU
PARTIDE POLITICE	329
RAZBOI RECE	327.54
CAMPANII ELECTORALE	324
CRIME POLITICE	323.285
EGALITATEA RASELOR	
EGALITATE POLITICĂ	342.722
REZISTENȚĂ ANTICOMUNISTĂ	355.425.4:329.15

2. substantiv determinat de un alt substantiv

Ex:	CZU
LOVITURI DE STAT	323.27
BISERICĂ ȘI STAT	322
POLITICĂ ȘI GUVERNARE	323.02
ȚĂRI ÎN TRANZIȚIE	
MIȘCĂRI DE REZISTENȚĂ	355.425.4
CONFLICTE DE PUTERE - în general stă pe lângă un alt descriptor (PUTERE POLITICĂ, SCHIMBARE SOCIALĂ, PARTIDE POLITICE, SECURITATE NAȚIONALĂ).	

¹⁰ *Ibidem*

“Elementele unui termen compus care are funcție de modificator pot fi considerate surse potențiale de termeni suplimentari într-un tezaur. Când modificatorul este exprimat printr-un adjectiv, substantivul din care derivă poate fi considerat termen suplimentar potențial”¹¹.

Ex.: IDENTITATE NAȚIONALĂ

TA

NAȚIUNE

DEMOCRAȚIE

TA

SOCIAL-DEMOCRAȚIE

CAMPANII ELECTORALE

TA

ELECTORAT

MINORITĂȚI ETNICE

TA

ETNIE

ETNICITATE

EGALITATEA RASELOR

SEGREGARE RASIALĂ

TA

RASĂ

II.6.1.1.2. **Adjectiv**

Poate fi acceptat ca punct de acces într-un index sau în partea alfabetică a unui tezaur numai dacă este evidențiată trimiterea la termenii compuși care îl conțin.

Ex.: balcanic

V

STATE BALCANICE

Național

V

IDENTITATE NAȚIONALĂ

UNITATE NAȚIONALĂ

Politic

V

PUTERE POLITICĂ

PARTIDE POLITICE

MARKETING POLITIC

Electoral

V

CAMPANII ELECTORALE

MARKETING ELECTORAL

Federal

V

FEDERALISM

Softurile integrate de bibliotecă permit însă căutarea și după un adjectiv:

- fie se face căutare în titlul documentului - sistemul furnizează toate intrările termenului respectiv în cadrul acestora. Căutarea se poate rafina (titlu și subiect) (ALEPH);

- fie se dă o parte a cuvântului (rădăcina), sistemul furnizând toate intrările în care apare rădăcina termenului respectiv (termeni compuși) (VUBIS)

Ex.:

strateg

GEOSTRATEGIE

STRATEGIE POLITICĂ

¹¹ STAS 10711-89. Reguli generale pentru elaborarea și dezvoltarea tezaurelor monolingve, București, INID, 1989

STRATEGII DE ACȚIUNE

liber
LIBERALI
LIBERALISM
LIBERALIZARE - ECONOMIE
LIBERTARIANISM
LIBERTATE

II.6.1.1.3. **Adverb** - nu se folosește ca termen de indexare.

II.6.1.1.4. **Verb** - este folosit ca termen de indexare doar în forme substantivale, derivate din infinitivul lung - mai greu de depistat astfel de exemple în cadrul clasei 32 a CZU.

II.6.1.1.5. **Acronime sau sigle** folosite ca descriptori: se fac trimiteri reciproce între forma completă și forma prescurtată.

Ex.:
PCR
UP
PARTIDUL COMUNIST ROMÂN
PARTIDUL COMUNIST ROMÂN
V
PCR
UE
UP
UNIUNEA EUROPEANĂ
UNIUNEA EUROPEANĂ
V
UE
NSDAP
UP

Partidul national-socialist al muncitorilor germani

Sau se face specificație într-un subcâmp - termenul din subcâmp poate fi atât non-descriptor cât și descriptor preferat.

Ex.:
Câmp: NSDAP
Subcâmp: NAZISM

Se folosește nazism, întrucât “nazi” reprezintă abrevierea primelor două cuvinte din titulatura NSDAP.

Acolo unde alte softuri nu permit specificație decât în paranteză (Ex.: VUBIS), ALEPH-ul dă posibilitatea de a realiza acest lucru în subcâmpuri. ALEPH-ul nu permite deocamdată realizarea trimiterilor astfel încât, pentru a asigura totuși precizia în regăsire, se preferă (convențional) să se facă două intrări principale, atât pentru forma completă, cât și pentru forma prescurtată. Același lucru este valabil și în cazul numelor de persoane.

Ex.: - o persoană cunoscută după pseudonim sau o altă formă a numelui. Conform unor reguli mai sus menționate, se poate face intrare principală după forma cea mai uzitată (cu trimiteri, acolo unde sistemul permite acest lucru) sau se pot face două intrări.

Ex.:
a) UE
Uniunea Europeană
b) Babeuf – Francois Noel – Revoluționari – Biografii
Babeuf – Gracchus – Revoluționari – Biografii

II.6.1.2. *Normalizarea formei gramaticale*

Pentru termenii din tezaur se utilizează forma de nominativ singular sau plural. Alegerea uneia sau alteia depinde de tipul acțiunii:

A. Temenii care denumesc entități concrete pot fi divizați apelându-se la regula much-many:

a. termenii ce desemnează entități numărabile, i.e. pot răspunde la întrebarea câți?, câte?, nu și la cât?, câtă?, se exprimă la plural:

Ex.:
EMIGRANȚI

MINORITĂȚI NAȚIONALE
CAMPANII ELECTARALE
PARTIDE POLITICE
LOVITURI DE STAT

b. termenii desemnând entități numărabile, i.e. pot răspunde la întrebarea cât ?, câtă?

B. Termenii care denumesc entități abstracte se exprimă la singular.

Entități abstracte:

IDENTITATE NAȚIONALĂ, CONȘTIINȚĂ POLITICĂ, LIBERTATE, LEGITIMITATE POLITICĂ,
EGALITATE POLITICĂ, PUTERE POLITICĂ

Discipline:

POLITOLOGIE, ANTROPOLOGIE POLITICĂ, PSIHOLOGIE POLITICĂ, ȘTIINȚĂ POLITICĂ,
FILOSOFIE POLITICĂ

Sisteme de gândire, doctrine:

LIBERALISM, NAȚIONALISM, CONSERVATORISM, MARXISM, COMUNISM, SOCIALISM

Când o noțiune abstractă se referă la o clasă cu mai multe elemente, termenul care desemnează clasa se exprimă la plural.

Ex.:

DOCTRINE POLITICE, IDEOLOGII POLITICE, SISTEME POLITICE, POLITICI SOCIALE

Când ortografia pluralului diferă de cea a singularului și, prin urmare, în lista ordonată alfabetic termenii nu sunt aproape unii de ceilalți, se fac trimeri.

Ex.:

Politică socială
Politici comerciale
Politici de apărare
Politici de dezvoltare

Politică socială

V

POLITICI SOCIALE

POLITICI SOCIALE

UP

Politică socială

II.6.1.3 *Note explicative*

Asigură utilizarea eficientă a descriptorului respectiv, specificând clar domeniul la care se aplică acel descriptor.

II.6.2. *TIPURI DE RELAȚII ÎNTRE DESCRIPTORI*

Referințele se formează pe principiul ”ce se consideră a fi de interes pentru beneficiarul care caută informația consultând descriptorii de subiect”. Pentru aceste referințe se utilizează anumite simboluri:

TG - Termen generic
TS - Termen specific
TA - Termen asociat
UP - Utilizat pentru
V - Vezi

II.6.2.1. *Relația de echivalență. Referințe V - vezi*

Aceste referințe se formează pornind de la un descriptor neautorizat către unul autorizat.

Ex.:

Libertarianism

V

LIBERALISM

LIBERALISM

UP

Libertarianism

Parlamentarism

V

REGIM PARLAMENTAR

Relații etnice
V
RELAȚII INTERETNICE

Politică socială
V
POLITICI SOCIALE

POLITICI SOCIALE
UP
Politică socială

Soah
V
HOLOCAUST

HOLOCAUST
UP
Soah

Securitate (România)
V
SERVICII SECRETE

SERVICII SECRETE
UP
Securitate (România)

Democrație socială
V
SOCIAL-DEMOCRAȚIE

SOCIAL- DEMOCRAȚIE
UP
Democrație socială

Referințele sunt folosite pentru sinonime, variante lingvistice, forme vechi de descriptori etc.

II.6.2.2. *Relația ierarhică. Referințe TG - termen generic și TS - termen specific*

Exprimă relația ierarhică a subiectelor generale și a subiectelor specifice. Referințele TG și TS sunt reciproce. Fiecărei referințe TG îi corespund una sau mai multe referințe TS.

Ex.:
POLITICĂ
TS
PARTIDE POLITICE
PARTIDE POLITICE
TG
POLITICĂ
DOCTRINE POLITICE
TS
LIBERALISM
CONSERVATORISM
LIBERALISM
TG
DOCTRINE POLITICE
CONSERVATORISM
TG
DOCTRINE POLITICE

Referințele construite ierarhic creează posibilitatea de a găsi în mod sistematic descriptorii care sunt mai generali sau mai specifici decât descriptorul consultat. Indiferent de nivelul la care se intră în ierarhie se

poate urmări referința TG sau referința TS pentru a găsi cel mai general sau cel mai specific descriptor din domeniul respectiv.

II.6.2.3. *Relația asociativă. Referințe TA - termen asociat*

Aceste referințe relaționează doi descriptori asociați altfel decât prin ierarhizare.

Ex.:

OPINIE PUBLICĂ

TA

PRESĂ

PROPAGANDĂ

RELAȚII PUBLICE

TERORISM

TA

VIOLENȚĂ POLITICĂ

TEROARE

CRIME POLITICE

TA

VIOLENȚĂ POLITICĂ

CONDUCATORI DE STAT

CORUPȚIE

TA

MORALĂ SOCIALĂ

PERSECUȚII POLITICE

TA

DREPTURI CIVILE

PERSECUȚII RELIGIOASE

II.6.3. *SUBDIVIZIUNI*

Utilizarea descriptorilor de subiect necesită folosirea extensivă a subdiviziunilor de subiect ca mijloc de combinare a unui număr de concepte diferite într-un singur descriptor de subiect. Există subiecte complexe care pot fi exprimate doar prin descriptorii urmați de subdiviziuni.

Categoriile de subdiviziuni: de subiect, de formă, cronologice, geografice.

II.6.3.1. Subdiviziuni de subiect

Sunt utilizate sub descriptorii principali sau sub alte subdiviziuni pentru a delimita conceptul exprimat de descriptorii sau subdiviziunile respective.

Ex.:

CAMPANII ELECTORALE – OPINIE PUBLICĂ

LIBERALISM – DOCTRINE POLITICE

POLITICĂ MONDIALĂ – GEOSTRATEGIE

PUTERE POLITICĂ – REGIMURI POLITICE

LAGĂRE DE EXTERMINARE – TOTALITARISM

COMUNICARE POLITICĂ – STRATEGII DE COMUNICARE

II.6.3.2. Subdiviziuni de formă

Indică forma sub care este prezentat subiectul respectiv: congrese, simpozioane, dicționare, enciclopedii, tratate etc.

Ex.:

PARTIDE POLITICE – DICȚIONAR

ȘTIINȚĂ POLITICĂ – TRATAT

ȚĂRI ÎN TRANZIȚIE – STUDII DE CAZ

GEOPOLITICĂ – CURS UNIVERSITAR

EUROPA DE EST – ENCICLOPEDIE

RELAȚII ROMÂNNO-RUSE – DOCUMENTE DIPLOMATICE

II.6.3.3. Subdiviziuni cronologice

Sunt utilizate pentru a delimita printr-o perioadă de timp subiectul exprimat de către descriptor.

Ex.:

POLITICĂ ȘI GUVERNARE - SEC. 19

LOVITURI DE STAT - SEC. 20
REVOLUȚII – 1789
RĂZBOI RECE – 1948-1991
CAMPANII ELECTORALE – 1996
TRATATE INTERNAȚIONALE – 1990-2002

II.6.3.4. Subdiviziuni geografice

Specifică localizarea geografică pentru un anumit subiect.

Ex.:

POLITICĂ ȘI GUVERNARE – FRANȚA
LIBERTATE POLITICĂ – MAGREB
TOTALITARISM - GERMANIA
COMUNISM – EUROPA DE EST
CONSERVATORISM - ANGLIA

III. TEZAUR. MODEL PRAGMATIC

III.1. CZU 32.019.5

Trad.

Opinie publică. Publicitate politică, relații publice.
Propagandă

Descriptori

OPINIE PUBLICĂ
PROPAGANDĂ POLITICĂ

Comb. 32.019.5(1/9)

Descriptori

OPINIE PUBLICĂ DIN STRĂINĂTATE

Exemplul de mai sus constituie primul pas în realizarea unui tezaur.

În tezaur, odată prinse toate relațiile, descriptorul va arăta astfel:

A. Opinie publică ca vedetă de subiect:

OPINIE PUBLICĂ

TG

ISTORIA MENTALITĂȚILOR
LIBERATATE DE CONȘTIINȚĂ
PSIHOLOGIE POLITICĂ
ȘTIINȚĂ POLITICĂ
PSIHOLOGIE SOCIALĂ

TA

ATITUDINE – PSIHOLOGIE
PRESĂ
PROPAGANDĂ
RELAȚII PUBLICE
PUBLICITATE
APRECIERE

TS

POLEMICI
PRESIUNE SOCIALĂ
SCANDALURI PUBLICE
MANIPULARE - PSIHOLOGIE

B. Opinie publică ca subdiviziune:

OPINIE PUBLICĂ

Vezi și:

659.4	RELAȚII PUBLICE
316.653	OPINIE PUBLICĂ – SOCIOLOGIE
316.64	ATITUDINI
323.232	PROPAGANDĂ POLITICĂ

Note expl. Stă sub:

1. nume de persoane,
2. instituții
3. subiecte - substantive comune (Toate ca vedete de subiect în câmpul a la UNIMARC)

Exemple de cărți pentru utilizarea descriptorului OPINIE PUBLICĂ ca

1. vedetă de subiect

BUZĂRNESCU, Ștefan. **Sociologia opiniei publice**. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1996

OPINIE PUBLICĂ – SOCIOLOGIA COMUNICĂRII

CZU 32.019.5:316.77

POP, Doru. **Obsesii sociale**. Iași: Institutul European, 1998

OPINIE PUBLICĂ - MANIPULARE POLITICĂ - MASS-MEDIA - ROMANIA - 1989 - 1998
CZU 32.019.5(498)“1989/1998”

2. subdiviziune:

EDELMAN, Murray. **Politica și utilizarea simbolurilor**. Iași: Polirom, 1999

TEORIE POLITICĂ – SIMBOLISM POLITIC
PSIHOLOGIE – OPINIE PUBLICĂ
CZU 32.01
316.6

3. vedetă de subiect și subdiviziune:

THEODORESCU, Gabriel. **Comunicarea politică azi**. Oradea: Antet, 1996

OPINIE PUBLICĂ – PROPAGANDĂ POLITICĂ – CAMPANII ELECTORALE
COMUNICARE POLITICĂ – PUBLICITATE POLITICĂ – OPINIE PUBLICĂ

SCHWARTZ, Gheorghe. **Politica și presa. Reprezintă mass-media a patra putere în stat ?** Iași: Institutul European, 2001

OPINIE PUBLICĂ – MASS-MEDIA
REGIMURI POLITICE – OPINIE PUBLICĂ – MASS-MEDIA
MASS-MEDIA – ȚĂRI ÎN TRANZIȚIE – PUTERE POLITICĂ – ROMÂNIA

III.2. CZU 323.1

Trad.

Mișcări și probleme naționale, populare, etnice.
Minorități naționale și etnice

Descriptori

MIȘCĂRI NAȚIONALE
MINORITĂȚI NAȚIONALE
PROBLEME NAȚIONALE

Vezi și:

314.9 Compoziția populației
341.231 Autonomie. Independență. Autodeterminare
342.724 Egalitatea raselor. Egalitatea religiilor

Comb.

323.1(=411.16)(498)

Descriptori

PROBLEME NAȚIONALE
EVREI
ROMÂNIA

În structura de tezaur descriptorul va arăta astfel:

MINORITĂȚI NAȚIONALE

TG

MINORITĂȚI
GRUP ETNIC
RASISM

TA

DISCRIMINARE
MAJORITATE – DREPT CONSTITUȚIONAL
NAȚIONALISM
PLEBISCIT
SEGREGARE

Note: Vezi și:

1. la denumirile raselor, grupurilor etnice sau altor grupuri minoritare

Ex.: americani de origine română; handicapați etc.

2. la subdiviziunea RELAȚII INTERETNICE pusă sub nume de țări, regiuni etc.

Exemple de cărți în care apare acest descriptor de subiect:

1. vedetă de subiect

PATRAS, Eugen. **Minorități naționale din Ucraina și Republica Moldova. Cernăuți**: Alexandru cel Mare, 1999

MINORITĂȚI NAȚIONALE – STATUT JURIDIC – LEGISLAȚIE - UCRAINA – REPUBLICA MOLDOVA

CZU 323.15(477+478.9):34

2. subdiviziune de subiect

IANCU, Carol. *Evreii din România (1866-1938). De la excludere la emancipare*. București: Hasefer, 1996

EVREI – MINORITĂȚI NAȚIONALE – ROMÂNIA – 1866-1938

CZU 323.1(=411.16)(498)“1866/1938”

NEURI, H., IONESCU, M.F. *Le nouveaux cahiers de l’Est*. Paris: P.O.L., 1991

EUROPA DE EST – MINORITĂȚI NAȚIONALE

CZU 323.1(4-12)

3. vedetă și subdiviziune de subiect

MARINESCU, C.Gh. *Diplomația României și tratatele internaționale privind minoritățile naționale*. Iași: Dosoftei, 2000

MINORITĂȚI NAȚIONALE – STAT NAȚIONAL – ROMÂNIA – 1918-1999

DREPTUL MINORITĂȚILOR – MINORITĂȚI NAȚIONALE – ROMÂNIA

MINORITĂȚI NAȚIONALE – DIPLOMAȚI – TRATATE INTERNAȚIONALE - ROMÂNIA – 1918-1999

CZU 323.1(498)“1918/1999”

327.58(498)“1918/1999”

III.3. CZU 321.01

Trad.

Teoria generală a statului. Teoria și filosofia puterii. Existență, concepere, scop și funcție a statului. Stat și teritoriu. Autoritate și opoziție. Uzurpare. Limitele suveranității

Descriptori

TEORIA STATULUI

STAT

FILOSOFIA PUTERII

PUTERE POLITICĂ

AUTORITATE

TERITORIU NAȚIONAL

OPOZIȚIE POLITICĂ

SUVERANITATE

Vezi și:

323.2 Relații între populație și stat. Activități politice interne

342.1 Stat. Popor. Națiune. Autoritate. Putere de stat

342.2 Stat. Structura de stat

AUTORITATE

TG

ȘTIINȚĂ POLITICĂ

FILOSOFIE POLITICĂ

TA

AUTORITARISM

CONSENS SOCIAL

STAT

LEGITIMITATE POLITICĂ

PUTERE POLITICĂ

LIBERTATE POLITICĂ

AUTONOMIE

DREPTURILE OMULUI

REGIMURI POLITICE

FORME DE GUVERNĂMÂNT

TS

PUTERE

ABUZ DE AUTORITATE

NORME JURIDICE

TIRANIA MAJORITĂȚII

Vezi și:

Autoritate (Literatură)

Autoritate (Psihologie)

Autoritate (Drept)

Autoritate (Religie)

AUTORITARISM

UP

Regimuri autoritare

TG

ȘTIINȚĂ POLITICĂ
REGIMURI POLITICE
CONSERVATORISM

TA

DICTATURĂ
ABSOLUTISM
AUTORITATE
POPULISM
DESPOTISM
FASCISM
NAZISM
COMUNISM
FUNDAMENTALISM
TOTALITARISM

TS

OPRESIUNE

Vezi și:

Autoritarism (Psihologie)
Autoritarism (Literatură)

FILOSOFIA PUTERII

TG

ȘTIINȚĂ POLITICĂ
FILOSOFIE POLITICĂ

TA

TEORIA STATULUI

TS

STRATEGIE POLITICĂ
DOMINAȚIE
LEGITIMITATE POLITICĂ
AUTORITATE
CONTROL POLITIC

OPOZIȚIE

UP

Opoziție politică
Partide de opoziție

TG

ȘTIINȚĂ POLITICĂ

TA

ALTERNANȚĂ POLITICĂ
REZISTENȚA LA GUVERNARE
PARTIDE POLITICE
PARTIDE DE DREAPTA
PARTIDE DE STÂNGA
TIRANIA MAJORITĂȚII
EXTREMISM POLITIC
MIȘCĂRI DE REZISTENȚĂ
REZISTENȚĂ ANTICOMUNISTĂ

Vezi și:

Opoziție (Logică)
Opoziție (Psihologie)
Opoziție (Lingvistică)

Note expl.:

Sub această vedetă se găsesc lucrările care tratează despre partide și grupuri politice care, nedispunând de majoritatea voturilor, luptă pentru cucerirea puterii. Opoziția se desfășoară în cadru legal, instituțional. Atunci când se dezvoltă în afara sistemului politic (EXTREMISM POLITIC) se utilizează vedetele: REZISTENȚĂ LA GUVERNARE; MIȘCĂRI DE REZISTENȚĂ.

PUTERE POLITICĂ

TG

ȘTIINȚĂ POLITICĂ
ȘTIINȚE SOCIALE
SOCIOLOGIE
POLITICĂ
DREPT CONSTITUȚIONAL

TA

STAT
PUTERE EXECUTIVĂ
PUTERE LEGISLATIVĂ
CONSENS POLITIC
REGIMURI POLITICE
FORME DE GUVERNĂMÂNT
SUVERANITATE
SECURITATE NAȚIONALĂ
SCHIMBARE SOCIALĂ
DEMOCRAȚIE
TOTALITARISM

TS

DELEGAREA PUTERII
CONTROL POLITIC
CONFLICTE DE PUTERE
AUTORITATE
CLASE CONDUCĂTOARE
LEGITIMITATE POLITICĂ
STRATEGIE POLITICĂ
CONDUCĂTORI DE STAT
POLITICĂ ȘI DREPT
ELITE
PARTIDE POLITICE

Vezi și:

TEORIA STATULUI

STAT

TG

ȘTIINȚĂ POLITICĂ
DREPT CONSTITUȚIONAL

TA

REGIMURI POLITICE
ATITUDINI POLITICE
ADMINISTRAȚIE PUBLICĂ
PUTERE POLITICĂ

TS

ANOMIE
CETATE STAT
BISERICĂ ȘI STAT
POLITICĂ ȘI DREPT
LEGITIMITATE POLITICĂ
STAT NAȚIONAL
POPOR
IDENTITATE NAȚIONALĂ
UNITATE NAȚIONALĂ
SUVERANITATE
RELIGIE ȘI STAT
GUVERNE ÎN EXIL
NAȚIUNE
STAT DE DREPT
STAT ASISTENȚIAL
RAȚIUNE DE STAT
CETĂȚENIE
CORUPȚIE

Vezi și:

TEORIA STATULUI
PUTERE POLITICĂ

SUVERANITATE

UP

Integritate teritorială
Suveranitatea poporului
Suveranitate teritorială
Supremație teritorială
State suverane

TG

ȘTIINȚĂ POLITICĂ
STAT
DREPT CONSTITUȚIONAL

DREPT INTERNAȚIONAL

TA

AUTODETERMINARE
SUCCESIUNE STATALĂ
PUTERE POLITICĂ

TS

AUTONOMIE
ACT DE GUVERNARE
COMPETENȚĂ TERITORIALĂ
STAT
CONTRACT SOCIAL
TERITORII INTERNAȚIONALE
CONDOMINIU
TRATATE DE GARANȚIE
TRATATE DE NEAGRESIUNE
DECOLONIZARE
GUVERNE PROVIZORII
GUVERNE ÎN EXIL
DEZMEMBRAREA NAȚIUNILOR
LEGITIMITATE POLITICĂ
FORMAREA STATELOR
RECUNOAȘTEREA STATELOR
EGALITATEA STATELOR
RESPONSABILITATEA STATELOR

TEORIA STATULUI

TG

ȘTIINȚĂ POLITICĂ
FILOSOFIE POLITICĂ

TA

TEORIA DREPTULUI
FILOSOFIA PUTERII

TS

POLITICĂ ȘI DREPT
LEGITIMITATE POLITICĂ
RAȚIUNE DE STAT
SUVERANITATE
CONSTITUȚIONALITATE
AUTORITATE
DOMINAȚIE
PUTERE POLITICĂ

Vezi și:

PUTERE POLITICĂ
STAT

TERITORIU NAȚIONAL

UP

Teritoriu
Integritate teritorială
Supremație teritorială
Granițe naționale

TG

ȘTIINȚĂ POLITICĂ
DREPT INTERNAȚIONAL
DREPT UMANITAR

TA

PROBLEME TERITORIALE
GEOSTRATEGIE
GEPOLITICĂ
RELAȚII INTERNAȚIONALE
SECURITATE NAȚIONALĂ
SERVICII SECRETE
APĂRARE NAȚIONALĂ
FRONTIERE DE STAT
REFERENDUM
UNITATE NAȚIONALĂ
IDENTITATE NAȚIONALĂ

TS

COMPETENȚĂ TERITORIALĂ
ANEXĂRI TERITORIALE

APE TERITORIALE
SPAȚIU AERIAN

IV.4. CZU 321.011

Trad.

Suveranitate

Descriptor

SUVERANITATE

UP

Integritate teritorială
Suveranitatea poporului
Suveranitate teritorială
Supremație teritorială
State suverane

TG

ȘTIINȚĂ POLITICĂ
STAT
DREPT CONSTITUȚIONAL
DREPT INTERNAȚIONAL

TA

AUTODETERMINARE
SUCCESIUNE STATALĂ
PUTERE POLITICĂ

TS

AUTONOMIE
ACT DE GUVERNARE
COMPETENȚĂ TERITORIALĂ
STAT
CONTRACT SOCIAL
TERITORII INTERNAȚIONALE
CONDOMINIU
TRATATE DE GARANȚIE
TRATATE DE NEAGRESIUNE
DECOLONIZARE
GUVERNE PROVIZORII
GUVERNE ÎN EXIL
DEZMEMBRAREA NAȚIUNILOR
LEGITIMITATE POLITICĂ
FORMAREA STATELOR
RECUNOAȘTEREA STATELOR
EGALITATEA STATELOR
RESPONSABILITATEA STATELOR

CONCLUZII

Discuțiile cu privire la indexare au început în America în secolul al XIX-lea. Samson Low propunea indexarea prin termeni din titlu sau cuvinte reper ale titlului ca soluție la problema regăsirii informației în cataloagele sistematice. Cutter s-a opus indexării prin termeni din titlu invocând, pe bună dreptate, două motive:

- a) titlurile pot să nu exprime realmente subiectele operelor pe care le denumesc;
- b) documentele cu subiecte asemănătoare vor fi separate dacă sunt folosite cuvinte diferite (sinonime) în textele lor;

Regulile elaborate de Cutter furnizează linii directoare pentru alcătuirea de vocabulare controlate care sunt tot atât de valabile și astăzi.

Au existat prin anii '60 ai secolului XX preocupări și experimente pentru a verifica eficiența vocabularelor controlate. S-au făcut indexări cu cuvinte cheie extrase din descrierile analitice (abstractele) ale documentelor și căutări pe astfel de vocabulare. În paralel s-a experimentat pe vocabulare în întregime controlate și vocabulare controlate minimal (standardizare doar a sinonimelor). Rezultatele au fost extrem de diferite cu fiecare nouă investigație.

Vocabularele controlate au fost contestate o dată cu apariția căutării în text liber. Părerile sunt împărțite, iar cercetătorii tind astăzi să încline spre ideea că cea mai bună performanță în

regăsire este dată de o combinație între vocabularele controlate și cele necontrolate. Aminteam și de posibilitatea construirii unui classaurus – o combinație de scheme de clasificare și tezaure.

Elaborarea și utilizarea acestor instrumente specializate creează modalități uniforme de lucru în sistemul bibliotecilor, asigurând beneficiarilor posibilități noi de căutare și de regăsire rapidă și eficientă a informației. Utilizatorii vor resimți pozitiv avantajele folosirii tezaurelor în activitatea de indexare, în măsura în care programele pe calculator sunt construite adecvat:

- capacitatea de a genera, ori de câte ori se face o trimitere, trimiterea reciprocă (ex.: UP→Vezi, TA, TG→TS)
- posibilități multiple de afișaj (ex.: alfabetic, ierarhic)
- viteza de navigare printre ierarhii.

Dincolo de toate aceste considerații teoretice, în bibliotecile din România folosirea vocabularelor controlate și a tezaurelor – cum ar fi, de exemplu, LCSH ori RAMEAU – nu poate fi decât profitabilă.

BIBLIOGRAFIE

ACHIRI, Monica, **Aspecte privind sinonimia în catalogul de cuvinte cheie**, în: Biblioteca, Nr. 1, 1997, p. 18-21

ALANI, Harith, JONES, Christopher, **Augmentic thesaurus relationships**, Tudhope et al: JoDI Journal of digital information, vol. 1, issue 8

ATANASIU, Pia, GRECU Natalia, **Termeni din domeniul informării și documentării. Îndrumar metodologic**, Bucuresti: INID, 1988

BLANC-MONTMAYEUR, Martine & DANSET, Françoise, **Choix de vedettes matieres a l'intention des bibliothèques**, Paris, Editions du cercle de la librairie, 1987, 307 p.

CLASSIFICATION DECIMALE UNIVERSELLE. Edition moyenne internationale, 2-e edition, Liege, Editions du C.L.P.C.F., 1990 (F.I.D. 413)

DOERR, Martin, **Semantic problems of Thesaurus Mapping**, JoDI Journal of digital information, vol. 1, issue 8

DRAGOI, Elena, **Fișierul de autoritate între deziderat și realitate**, în: Biblioteca, Nr. 6, 1997

DRAGOI, Elena, **Lacunele tabelor de clasificare și posibilitatea diminuării lor prin crearea unui tezaur**, în: Biblioteca, Nr.9-10, 1999, pp. 271-272

DUMITRĂȘCONIU, Constanta, **02: tezaur pentru biblioteconomie**, în: Biblioteca, Nr. 5-6, 1999, pp. 149-150, pp. 178-179

DUMITRĂȘCONIU, Constanța, **Listă sau fișier de autoritate. Câteva repere practice**, în: Biblioteca, Nr.9, 1998, pp. 276-277

DUMITRĂȘCONIU, Constanța, **Tezaur bazat pe CZU**, în: Biblioteca, Nr. 5, 1999, pp. 110-112

EXTENSIONS AND CORRECTIONS OF THE UDC. FID, Haga, 1980/1994

FRÂNCU, Victoria, **Este CZU tezaurificabilă?**, în: Biblioteca, Nr. 3, 1997, pp. 81-84

FRÂNCU, Victoria, **Indexarea postcoordonată de la deziderat la realitate**, în: Biblioteca, Nr. 7, 1996, pp. 176-177

GUIDE D'INDEXATION RAMEAU, Paris, CNCIM, 1991, 238 p.

HOLLEY, Robert P., **Clasificarea în SUA**, în: International classification, Munchen, 13, Nr. 2, 1986, pp. 73-78, Apud: Revista de referate în bibliologie, Anul 23, Nr. 1, 1987

KAO, Mary Liu, **Cataloging and classification for Library Technicians**, New York, London, The Haworth Press, 1995, 137 p.

LIBRARY OF CONGRESS SUBJECT HEADINGS, 22nd edition, Washington, D.C., Library of Congress, Cataloging Distribution Service, 1999

MACIUSZKO, K., **Cercetare - regăsirea informațiilor - sistem de informare. SUA**, în: Revista de referate în bibliologie, An. 24, Nr. 1, 1988, pp. 38-42

MANIEZ, Jacques, **Relații în cadrul tezaurelor: câteva remarci critice**, în: International classification, Frankfurt am Main, 15, Nr.3, 1988, pp. 133-138, Apud: Revista de referate în bibliologie, Anul 25, Nr. 2, 1989, pp. 25-29

MCILWAINE, I. C., **Scheme de clasificare: consultarea cu utilizatorii și colaborarea dintre editorii de clasificări**, în: Cataloging and Clasification Quaterly, Vol. 24, Nr. 1-2, 1997, pp. 81-95, Apud: Biblos, Nr. 8, pp. 10-17

MERRIN, Genevieve, **Indexarea pe subiecte**, în: Revue ARBIDO-R, Bern, Nr. 2, 1988, pp. 42-42, Apud: Revista de referate în bibliologie, Anul 24, Nr. 4, 1988, pp. 3-5

NICULESCU, Zenovia, **Limbaje de indexare cu structură ierarhică**, București, ABBPR, 2000, 261 p

RAMEAU: REPERTOIRE D'ATORITE-MATIERE ENCYCLOPEDIQUE ET ALPHABETIQUE UNIFIE, Montpellier, ABES, 1995

RIESTHUIS, Gerhard J.A., **Căutarea prin intermediul cuvintelor: re-utilizarea indexării subiectelor**, în: Biblioteca, Nr. 3-5, 2001, pp. 78, 109-110, 142

RIESTHUIS, Gerhard J.A., **Construirea tezaurului pe baza CZU-o încercare de stabilire a regulilor**, în: Revista Bibliotecii Nationale a României, Anul 6, Nr. 1, 2000, pp. 51-53

ȘINCAI, Ana, **Informație și comunicare. Informarea documentară - o disciplină în expansiune**, Pitești, Paralela 45, 2000

SILVESTRU, Doina, **CZU. Limbaj informațional universal**, în: Biblioteca, Nr. 2, 1997, pp. 46-48

SMITH, Linda & CARTER, R.C., **Technical Services Management, 1965-1990. A quarter Century of Change and a look to the future**, New York, London, The Haworth Press, 1996

SPITERI Louise F., **Principalele elemente ale tezaurelor cu fațete**, în: Cataloging and Classification Quarterly, vol. 28, Nr. 4, pp. 31-52, Apud: Biblos, Nr. 11-12, pp. 19-31

STAS 12598-87: Metode de analiză a documentelor, de determinare a conținutului lor și de selectare a termenilor de indexare, Bucuresti, INID, 1987

STAS 10711-89: Reguli generale pentru elaborarea și dezvoltarea tezaurelor monolingve, București, INID, 1989

SVENONIUS, Elaine, **Tezaure: Câteva principii, linii directoare și probleme**, în: Biblioteconomie. Culegere de traduceri prelucrate, București, Nr. 1, 1992, pp. 131-162

TEZAUR BAZAT PE CZU, fasc. 1-6, București, Biblioteca Centrală Universitară București, Constanța, Ex Ponto, 1999

UNIVERSAL DECIMAL CLASSIFICATION, International Medium Edition, edition 2, 1993

VICKERY, B.C., **Classification and indexing in science**, Second edition, London, Butterworths, 1959, 235 p.

VICKERY, B.C., KYLE, B., **La classification decimale universelle. Tendances actuelles**, Paris, UNESCO, 1961, 37 p.

WYNAR, Bohdan S., **Intoduction to cataloging and classification**, 7th edition, Littleton, Colorado, Libraries Unlimited, Inc., 1985, 641 p.

